

Warszawa, 21 stycznia 2020 r.

Szanowny Panie Pośle,

Z wielkimi obawami obserwujemy kształt, jaki przybrała ustawa wprowadzająca zmiany w systemie polskiego wymiaru sprawiedliwości¹. Została ona krytycznie oceniona przez środowiska prawnicze i naukowe. Na przykład, we wspólnym stanowisku dziekanów wydziałów prawa kilkunastu polskich uniwersytetów stwierdzili m.in., że „Projekt w obecnym kształcie stanowi poważne zagrożenie dla funkcjonowania demokratycznego państwa prawnego”.² Krytyczne opinie zostały wydane także przez Biuro Analiz Sejmowych, Biuro Legislacyjne Senatu czy Komisję Wenecką.

Możliwe konsekwencje tej ustawy wywołują nasz stanowczy sprzeciw poparty niezmiennym od lat nauczaniem Kościoła Katolickiego. Czujemy się zobowiązani przypomnieć te dokumenty Kościoła, które mają istotne znaczenie dla rozważań o kształcie sądownictwa i ustroju państwa prawnego. Uważamy, że nauczanie Kościoła w kwestii kryteriów sprawiedliwych rządów ma charakter uniwersalny. Wypływa ono z Ewangelii odnosząc się do pojęcia godności osoby ludzkiej, ale i wynika z dylematów, wyzwań i dramatów najnowszej historii świata.

Poniżej prezentujemy podstawowe zagadnienia Katolickiej Nauki Społecznej, które można odnieść do pojęcia praworządności i rządów prawa, a które Kościół łączy między innymi z zachowaniem zasady trójpodziału władzy.

W trosce o przyszłość naszej Ojczyzny, odwołując się do Pana sumienia i dobrej woli, zwracamy się z apelem o dołożenie wszelkich starań, by stanowione ustawy odpowiadały standardom demokratycznego państwa prawnego. **Zwracamy się z apelem o poparcie uchwały Senatu RP odrzucającej ustawę o sądach.**

Z poważaniem,

(-) Zarząd Klubu Inteligencji Katolickiej w Warszawie

¹ Chodzi o poselski projekt ustawy o zmianie ustawy - Prawo o ustroju sądów powszechnych, ustawy o Sądzie Najwyższym oraz niektórych innych ustaw wniesiony 12 grudnia 2019 r. (druk nr 69/IX kadencja Sejmu).

² Por.: Stanowisko dziekanów wydziałów prawa w sprawie poselskiego projektu ustawy z 12 grudnia 2019 r. (druk nr 69/IX kadencja Sejmu).

WYJĄTKI Z KATOLICKIEJ NAUKI SPOŁECZNEJ O PAŃSTWIE PRAWA I ROZDZIALE WŁADZ

Należy na wstępie wskazać, że Kościół w swoim nauczaniu nie wskazuje jaki ustrój państwa jest najwłaściwszy:

Nie da się rozstrzygnąć ogólnie, jaki jest najwłaściwszy ustrój państwa, jakie są najwłaściwsze formy sprawowania władzy przez rządzących państwem, w jakich okolicznościach należy wydawać prawa, jak zarządzać państwem, jak wykonywać władzę sądowniczą.

(Jan XXIII, Encyklika Pacem In terris, 11 IV 1963, 67)³

Kościół wskazuje zarazem, pożądane cechy jakie powinien spełniać ustrój, tak by gwarantował przestrzeganie praw człowieka i stwarzał warunki do zaistnienia i rozwijania prawidłowych relacji społecznych:

(...) Jednostki, rodziny i zrzeszenia, które składają się na wspólnotę obywatelską, mają świadomość własnej niewystarczalności dla urządzenia prawdziwie ludzkiego życia i uświadamiają sobie konieczność szerszej wspólnoty, w której wszyscy współpracowaliby codziennie dla coraz lepszego rozwoju dobra wspólnego. Z tej przyczyny tworzą różnego rodzaju wspólnoty polityczne. Wspólnota polityczna istnieje więc dla dobra wspólnego, w którym znajduje ona pełne uzasadnienie i sens i z którego bierze swoje pierwotne i sobie właściwe prawo. Dobro zaś wspólne obejmuje sumę tych warunków życia społecznego, dzięki którym jednostki, rodziny i zrzeszenia mogą pełniej i łatwiej osiągnąć swoją własną doskonałość. (...)

(Paweł VI, Gaudium et spes. Konstytucja duszpasterska o Kościele w świecie współczesnym, VI 7 grudnia 1965r., 74)

W swoim nauczaniu Kościół wskazywał wielokrotnie, że te warunki spełnia „państwo praworządne”, w którym funkcjonuje podział władzy:

(...) Jest wskazane, by każda władza była równoważona przez inne władze i inne zakresy kompetencji, które by ją utrzymywały we właściwych granicach. Na tym właśnie polega zasada „państwa praworządnego”, w którym najwyższą władzę ma prawo, a nie samowola ludzi.

(Jan Paweł II, Centesimus Annus, 1 V 1991 r., 44)

Zasadę rozdziału władz w państwie jako warunek funkcjonowania państwa prawa Kościół przywoływał i wcześniej. Oprócz wspomnianej encykliki „Rerum novarum”, nawiązywał do niej m.in. Jan XXIII w dokumencie Pacem In Terris:

Przy ustalaniu bowiem formy rządów w państwie i wykonywaniu przez nie właściwych mu zadań, największe znaczenie ma oczywiście aktualny stan i warunki bytowe danego państwa, które podlegają zmianom zależnie od miejsca i czasu. Niemniej jednak uważamy za zgodny z ludzką naturą taki ustrój, w którym działają trzy rodzaje władz, odpowiadające trzem głównym zadaniom władzy publicznej. W tego rodzaju państwie prawo ustala nie tylko zadania urzędników, lecz

³ Podobny pogląd wyrażony jest także w innych dokumentach np. Katechizmie Kościoła Katolickiego 1901, 1922 czy encyklice Jana Pawła II, Centesimus annus (47).

również i wzajemny stosunek obywateli i przedstawicieli władzy publicznej. To rzeczywiście zapewnia niewątpliwą ochronę obywatelom, już to dbającym o swe prawa, już to pełniącym swe obowiązki.

(Jan XXIII, Pacem In Terris, 11 IV 1963r., 68)

W ostatnim czasie do tych myśli odnosili się także polscy biskupi. O fundamentalnej roli trójpodziału władzy dla zachowania ładu społecznego i budowania państwa prawnego przypominali m.in. prymas Polski abp Wojciech Polak⁴, bp Damian Muskus⁵ czy bp Piotr Jarecki⁶. W ubiegłym roku zrobiła to także Konferencja Episkopatu Polski w liście społecznym „O ład społeczny dla wspólnego dobra”⁷.

⁴ Wywiad z Łukaszem Kasperem dla Katolickiej Agencji Informacyjnej, 23 grudnia 2019 r.

⁵ Homilia wygłoszona podczas Mszy świętej dla krakowskiego Archidiecezjalnego Duszpasterstwa Prawników, 12 stycznia 2020 r.

⁶ Artykuł bp. Piotra Jareckiego dla Katolickiej Agencji Informacyjnej, 22 marca 2019 r.

⁷ List społeczny „O ład społeczny dla wspólnego dobra” przyjęty na 382. Zebraniu Plenarnym Konferencji Episkopatu Polski, Warszawa 14 marca 2019 r.